

Västerbodarna 1:30, LOV 2023-12

Antikvarisk bedömning

Linda Lökvist, Kommunantikvarie, 2024-09-18

Ärendet och remissuppdraget

Inkomna ärende avser nätstation på Västerbodarna 1:30 i korsningen mellan Munters väg och Lilla vägen.

Frågorna i remissen avser följande:

- Kan nätstation placeras på redovisad plats och uppfylla krav enligt PBL 2 kap. 6 § första stycket p. 1?
- Kan det ha betydelse för hur anläggningen är utformad?

PBL 2:6 punkt 1 avser följande:

6 § Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till

1. stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan,

Figur 1 Fastigheten ligger i en kulturmiljö med många utpekade byggnader och fornlämnningar.

Kulturmiljön

Platsen ingår i kulturmiljö '10 Ytterhall och Sommarro – Udde i Mjörn' som ingår i kommunens kulturmiljöprogram. Den omfattar såväl fornlämningar som flertalet kulturhistoriska byggnader med höga kulturvärden. Här finns både sommarvillor från 1920-30-talen, gårdsmiljö med rättarbostad, men också bebyggelse från tiden innan de välbärgade göteborgarna byggde sina sommarnöjen, exempelvis torpstuga, smedja m m. Bland fornlämningarna kan nämnas boplatser och möjligheten till fler, ännu okända boplatser, men också förhistoriska gravar. Det är en sammansatt kulturmiljö som visar på lång kontinuitet på platsen. I kulturmiljöprogrammet lyfts bland annat vikten av att behålla det öppna landskapet och ta hänsyn till platsens förutsättningar. Kulturmiljön omfattas av skydd enligt förvanskningförbudet i PBL 8:13 punkt 4 och av Miljöbalken 3:6 utöver PBL 2:6.

Överväganden

I ärendet finns en motivering till platsen utifrån argument gällande jordbruksmark, driftsäkerhet, åtkomstmöjlighet och arbetsmiljö. Platsen har dock höga kulturvärden och ingår alltså i en av kommunens kulturhistoriskt utpekade kulturmiljöer. Nedan lyfts remissuppdragets frågor utifrån de kulturvärden som berörs på platsen.

Angående platsen

En modern nätstation som placeras högexponerad i det öppna landskapet skulle påverka utblicken mot kulturhistorisk bebyggelse mot norr och öster, likaså mot en av de kulturhistoriskt utpekade sommarvillorna, som ligger på andra sidan vägen från anvisad placering (figur 2-3). Det utgör ett väsentligt främmande element i detta landskap.

Figur 2 Fotomontage med avsedd placering av nätstationen. Fotomontage ur ärendet.

En utifrån antikvariskt perspektiv bättre placering skulle vara där byggnaden inte syns i samband med bebyggelsen och det öppna landskapet, vilket skulle uppfyllas genom placering någonstans där vägen går genom ett skogsparti (figur 4).

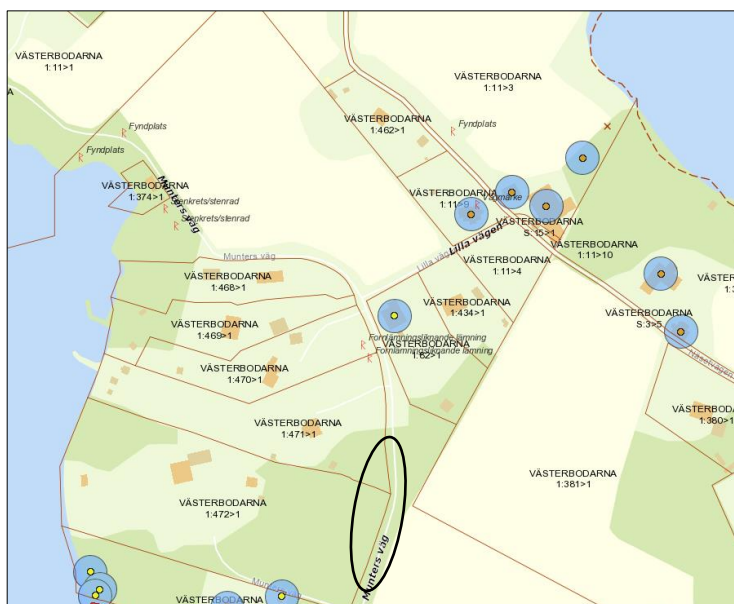
Angående utformningen

Fotomontaget i figur 2 visar en röd, mindre byggnad, där färgvalet kanske avser att smälta bättre in i kulturmiljön och landskapet. Äldre bodar och ekonomibyggnader såg dock väsentligen annorlunda ut. Taket på en sådan byggnad hade antingen pulpettak eller brantare

Figur 3 På andra sidan vägen ligger en kulturhistoriskt utpekad byggnad och den röda markeringen ringar in ungefärlig plats för nätstationen. Foto ur kommunens GIS-kartas Street View – funktion.

sadeltak, där takfoten sköt ut mer från fasaden. Taken var klädda med taktegel eller tjärpapp, men längre tillbaka bestod taktäckningen av helt andra material. Fasadmaterialet var oftast locklistpanel i ohyvlat trä i faluröd slambfärg med linoljevita vindskivor, fönster och listverk, ofta fanns också ett litet fönster och ibland små öppningsbara luckor i fähusen. Naturligtvis måste inte fönster sättas in, däremot behövs en ökad detaljeringsgrad, och det finns goda exempel på det (jämför figur 5, 7-9).

Figur 4 Karta med utpekad lämplig placering vid skogsparti.

Antikvarisk bedömning

Platsen är av ovan anförda skäl olämplig i förhållande till kulturmiljön och kulturvärdena på platsen och strider mot flera lagrum. För ansökt åtgärd gäller att:

- hänsyn behöver tas gentemot såväl landskapsbilden som de höga kulturvärdena på platsen (PBL 2:6 punkt 1),
- kulturmiljön får inte förvanskas (PBL 8:13 punkt 4) och
- påtaglig skada mot kulturmiljön ska undvikas (MB 3:6)

För att detta ska uppfyllas behöver såväl placering som utformning justeras:

- Byggnadens placering flyttas till område bortanför öppet landskap och kulturhistoriska byggnader, kulturlandskap och forn lämningar
- Byggnaden behöver uppvisa större likhet med traditionella bodar och ekonomibyggnader i sitt utförande enligt exempel på foton i detta utlåtande och bifogad bilaga beträffande takets utformning (takfall, lutning, utstickande takfot, taktäckning) fasadens utformning och efterliknande av locklistpanelens tråkänsla samt en allmän ökad och detaljeringsgrad samt även kulör, som bör vara mer traditionell faluröd samt eventuella vita listverk

Synpunkterna ovan beträffande såväl placering som utformning är densamma som i andra ärenden för nätstationer/transformatorstationer, och de brukar falla väl ut.

Dag som ovan

Linda Lövkvist
Linda Lövkvist, kommunantikvarie

Figur 5-6 Byggnaden ovan visar en nätstation/transformatorstation som i sin mer detaljerade utformning är bättre anpassad inom och intill kulturmiljöer. Fotot till vänster av Linda Lökvist, fotot till höger urklipp ur fotomontage i ärendet.

Figur 7-8 Dessa foton visar hur stor betydelse som utformningen av nätstationer/transformatorstationer har för och i kulturmiljöer. Fotot är taget i en annan kommun. Foto: Linda Lökvist

Figur 9 ovan Här är byggnaden utvändigt klädd i träpanel målad med faluröd slamfärg.